

Robert Warykiewicz
Piotr Wilk
sekretariat@libratus.edu.pl
Szkoły Internetowe Libratus
Kraków

Nauczanie domowe wspomagane e-edukacją dla dzieci emigrantów polskich

Projekt pod nazwą „Nauczanie domowe wspomagane e-edukacją dla dzieci emigrantów polskich” został stworzony przez Szkoły Internetowe Libratus przy współpracy Prywatnych Szkół Inspiracja z uprawnieniami szkoły publicznej, w odpowiedzi na duże zapotrzebowanie społeczne na bezpłatną, polską edukację za granicą, dostępną w każdym miejscu.

Podobnie, jak w przypadku powstania szkolnictwa niepublicznego w Polsce w roku 1989, które było odpowiedzią na potrzeby społeczeństwa szukającego nowej jakości w edukacji, tak również przedstawiany tutaj projekt, powstały w roku 2010, ma na celu stworzenie nowej formy polskiej edukacji, przeznaczonej dla dzieci obywateli polskich przebywających poza granicami naszego kraju.

W historii Prywatnej Szkoły Podstawowej Nr 4 w Krakowie występowały przypadki uczniów, którzy wyjeżdżali czasowo za granicę, a życzeniem ich rodziców było kontynuowanie nauki w naszej szkole równoległe z realizacją obowiązku szkolnego w kraju zamieszkania.

W odpowiedzi na takie zapotrzebowanie podejmowaliśmy działania, polegające na przekazywaniu za pomocą Internetu bieżącego materiału lekcyjnego. Nauczyciele przygotowywali lekcje w wersji elektronicznej i przesyłali uczniom ich treści jeden raz w tygodniu za pomocą poczty elektronicznej. Po powrocie do kraju dzieci kontynuowały z powodzeniem edukację w naszej szkole ze swoimi rówieśnikami z klasy. Na przestrzeni 17 lat działalności szkoły mieliśmy do czynienia z licznymi tego typu przypadkami.

W związku ze stale rosnącym zainteresowaniem edukacją polską wśród obywateli polskich mieszkających za granicą, Ministerstwo Edukacji Narodowej zamieściło na stronie www.polska-szkola.pl, w dniu 13 stycznia 2010 roku post, skierowany do dyrektorów szkół oraz zainteresowanych rodziców o możliwości wykorzystania istniejącego w polskim prawie oświatowym mechanizmu realizacji obowiązku szkolnego poza szkołą (zwanego zwyczajowo nauczaniem domowym) dla edukacji dzieci obywateli RP przebywających poza granicami kraju.

Z treści powołanego dokumentu wynika, że [...] *uczeń (posiadający polskie obywatelstwo) na każdym etapie edukacji, począwszy od obowiązkowego przygotowania przedszkolnego, aż do ukończenia szkoły ponadgimnazjalnej, może skorzystać z tzw. nauczania domowego w Polsce* (www.polska-szkola.pl, informacja dla dyrektorów szkół na temat realizacji obowiązku szkolnego i obowiązku nauki poza szkołą – tzw. nauczanie domowe – przez dzieci obywateli polskich przebywających poza granicami kraju).

Ministerstwo Edukacji Narodowej w publikacji zatytułowanej „Program rozwoju oświaty polskiej za granicą i oświaty polonijnej na lata 2009-2011”, z kwietnia 2009 roku, dokonało szczegółowej analizy dostępności polskiej edukacji za granicą oraz przedstawiło planowane działania, które mają doprowadzić do głównego celu, jakim jest *Budowa ogólnodostępnego, efektywnego i nowoczesnego systemu oświaty polskojęzycznej poza granicami kraju, uwzględniającego specyficzne potrzeby Polaków zamieszkałych w poszczególnych krajach, pomagającego w zachowaniu podmiotowości narodowej Polakom mieszkającym za granicą i umożliwiającego dzieciom Polaków, którzy zamierzają wrócić do kraju, adaptację (readaptację) do systemu oświaty w Polsce* [Program rozwoju oświaty polskiej za granicą i oświaty polonijnej na lata 2009-2011].

We wspomnianym powyżej dokumencie wymienia się szereg placówek, które prowadzą polskojęzyczną edukację za granicą. Należą do nich:

1. społeczne szkoły sobotnie, prowadzone przez organizacje pozarządowe w oparciu o przepisy prawne danego państwa, pobierające opłaty za naukę;
2. Zespół Szkół dla Dzieci Obywateli Polskich Czasowo Przebywających za Granicą, nazywane Zespołem Szkół na Solcu, działające na podstawie polskich przepisów oświatowych, w których nauka jest bezpłatna;
3. szkoły w systemach edukacyjnych innych państw;
4. szkoły europejskie.

W dalszej części powołanego wyżej dokumentu dowiadujemy się o tworzonej przez Ministerstwo Edukacji Narodowej internetowej platformy edukacyjnej, którą będzie zarządzał Zespół Szkół na Solcu, za pośrednictwem której będą prowadzone konsultacje on-line. Platforma e-learningowa będzie elementem interaktywnego portalu internetowego, który będzie źródłem aktualnych informacji na temat polskiego systemu oświaty [Program rozwoju oświaty, s. 44-45].

W ocenie prof. dr. hab. Andrzeja Białasa, prezesa Polskiej Akademii Umiejętności, polscy emigranci potrzebują znacznie większego wsparcia edukacyjnego i kulturowego niż obecnie otrzymują [Uchwała Polskiej Akademii Umiejętności z dnia 20.03.2010].

W aneksie do wspomnianej uchwały PAU zatytułowanym „Polskie dzieci poza granicami kraju jako problem narodowy”, czytamy m.in.: *W ciągu ostatnich lat wyjechało z Polski głównie do krajów Unii Europejskiej ponad 2 miliony osób; wróciło zaledwie ok. 60 tysięcy. Wyjeżdżają przede wszystkim ludzie młodzi i bardzo młodzi; wielu z nich legitymuje się wyższym wykształceniem. Wyniki sondaży pokazują, że znaczna część tych osób pozostanie za granicą na stałe. Zważywszy liczbę przebywających za granicą młodych Polaków, można ostrożnie szacować, że w ciągu najbliższych kilkunastu lat w polskich rodzinach na obczyźnie przyjdą na świat setki tysięcy dzieci. Dzieci, których osobowość kształtować się będzie w warunkach dwukulturowości, dwujęzyczności. Stanie przed nimi zadanie przystosowania się do norm i systemu wartości otaczającego społeczeństwa przy jednoczesnym zachowaniu języka rodziców i więzi z ich ojczyzną* [Aneks do Uchwały Polskiej Akademii Umiejętności z dnia 20.03.2010].

Opisana w zarysie sytuacja, jak i własne, siedemnastoletnie doświadczenia Szkół Inspiracja, stały się bodźcem do poszukiwania nowych rozwiązań edukacyjnych,

na bazie istniejących polskich przepisów prawnych i na miarę własnych możliwości Szkół Internetowych Libratus.

Przechodząc do opisu przedmiotowego projektu należy zaznaczyć, że jest on w obecnej fazie adresowany do dzieci w wieku szkoły podstawowej i gimnazjum, których rodzice są obywatelami RP, przebywają czasowo lub na stałe za granicą, posługują się językiem polskim i chcą umożliwić swoim dzieciom naukę w systemie polskiej szkoły.

Istotą prezentowanego projektu jest wykorzystanie w procesie kształcenia istniejącego w Polsce trybu spełniania obowiązku szkolnego poza szkołą, nazywanego potocznie *nauczaniem domowym*, przy jednoczesnym wykorzystaniu internetowej platformy edukacyjnej do wspomagania nauki.

Rolą rodziców w prezentowanym projekcie, w myśl idei tzw. nauczania domowego, jest przejęcie wobec dzieci roli nauczycieli, organizujących dziecku naukę i służących pomocą w opanowaniu obowiązujących treści. Rodzice otrzymują zestaw współczesnych polskich podręczników i indywidualny dostęp do internetowej platformy edukacyjnej. Wymagania sprzętowe są minimalne, potrzebna jest jedynie przeglądarka internetowa, komunikator internetowy wraz z kamerą internetową, słuchawkami i mikrofonem.

Wybór współczesnych polskich podręczników jako podstawowego materiału edukacyjnego, daje możliwość przekazywania uczniom aktualnych treści edukacyjnych w interesującej dla ucznia formie, zawierających obowiązującą podstawę programową kształcenia ogólnego danego przedmiotu. Rodzice mogą zakupić podręczniki samodzielnie lub za pośrednictwem Szkół Libratus. Szkoła daje możliwość nieodpłatnego wypożyczenia podręczników z wysyłkowej biblioteki szkolnej niezamożnym rodzicom. Dzięki temu nauka w Szkołach Internetowych Libratus może być całkowicie bezpłatna, przez całą szkołę podstawową i gimnazjum. Płatne są jedynie indywidualne wideo-korepetycje z nauczycielami, które nie są obowiązkowe.

Internetowa platforma edukacyjna, do której po zalogowaniu się mają dostęp rodzice, uczniowie i nauczyciele, pełni w przedmiotowym projekcie doniosłą rolę. Jest w pełni zautomatyzowana, co umożliwia z punktu widzenia organizacji, pełną i płynną obsługę procesu kształcenia, niezależnie od liczby uczniów.

W naszym projekcie internetowa platforma edukacyjna wykorzystywana jest m.in. do:

1. zapisywania i przechowywania zsynchronizowanych z podręcznikiem treści edukacyjnych, wzbogaconych o zasoby multimedialne, takie jak: filmy, zdjęcia, gry edukacyjne, mapy interaktywne, linki do innych stron, zasoby zakupione od YDP S.A. za pośrednictwem portalu nauczyciel.pl,
2. instruowania rodziców i uczniów w zakresie metodyki nauczania i uczenia się,
3. mobilizowania rodziców i uczniów do rytmicznej i regularnej pracy oraz kontrolowania na bieżąco postępów w nauce,
4. integrowania wszystkich uczniów i rodziców objętych omawianym systemem nauczania,
5. korzystania na życzenie z płatnych videokorepetycji.

Intencją twórców projektu było zaopatrzenie internetowej platformy edukacyjnej w elementy programowe ułatwiające integrację uczniów i rodziców i tym samym wzbogacenie prezentowanego tutaj sposobu kształcenia o, jakże istotne w rozwoju młodego

człowieka, elementy społeczne i duchowe. Potwierdza to J. Morbitzer, który pisze: *W odróżnieniu od szkoły, która nie tylko naucza, ale też realizuje proces wychowawczy, Internet nie wychowuje, a uzyskiwane za jego pośrednictwem treści mogą nawet wywierać na uczących się wpływ wychowawczo negatywny. Pamiętać również należy, że szkoła jest miejscem kształtowania umiejętności społecznych zachowań uczniów, a więc ich współdziałania, dyskusowania, podejmowania wspólnych decyzji, a nawet rozwiązywania konfliktów i sporów. Osoba ucząca się w fizycznym odizolowaniu od innych będzie miała znacznie ograniczone możliwości wykształcenia wspomnianych umiejętności, stając się kandydatem do powiększania coraz szerszego grona tzw. elektronicznych odludków – ludzi potrafiących znakomicie obsługiwać komputer, jednakże całkowicie bezradnych w nawiązywaniu prawidłowych relacji z innymi osobami (jak koleżeństwo, przyjaźń, miłość) i w rozwiązywaniu codziennych problemów [Morbitzer, 2009, s. 119].*

Powyższy problem, został złagodzony w prezentowanym projekcie poprzez: zapewnienie możliwości:

1. umieszczenia komentarzy pod każdą jednostką lekcyjną i uczestniczenia w dyskusji dotyczącej konkretnego materiału,
2. kontaktów między nauczycielami, uczniami i rodzicami na łamach forum internetowego,
3. kontaktów między uczniami i rodzicami w ramach klasy szkolnej lub kraju zamieszkania za pomocą internetowego komunikatora wideokonferencyjnego (te kontakty należą do treści scenariusza lekcji danego tygodnia),
4. udziału, w organizowanych przez szkołę w czasie wakacji, obozach integracyjnych z nauką języka polskiego i poznawaniem kultury polskiej.

Innym, istotnym elementem całego projektu, a w szczególności wspomagania procesu edukacji uczniów, jest stała opieka poradni psychologiczno-pedagogicznej, która dokonuje badania diagnostycznego wszystkich uczniów przed przyjęciem do szkoły, kwalifikuje ucznia do odpowiedniej klasy, daje odpowiednie zalecenia do realizacji oraz udziela – w razie potrzeby – bieżących porad psychologiczno-pedagogicznych. W praktyce jest to realizowane podczas wideokonferencji, dzięki zastosowaniu komunikatora internetowego wyposażonego w specjalistyczne internetowe narzędzia diagnostyczne, opracowane wspólnie z poradnią psychologiczno-pedagogiczną.

Pewne znaczenie dla przedmiotowego projektu ma to, że uczniowie, do których adresowany jest program polskiej szkoły, na co dzień realizują obowiązek szkolny w kraju zamieszkania zgodnie z obowiązującymi tam przepisami, nawiązują kontakty społeczne z rówieśnikami i poznają zwyczaje społeczności lokalnej. Zdobywana przez nich wiedza i umiejętności, a także kontakty społeczne stanowią bazę do harmonijnego rozwoju. W tym kontekście nauka szkoły polskiej przekazywana w omawianym systemie, stanowi uzupełnienie ich edukacji.

Uwzględniając tę sytuację twórcy omawianego projektu, kierując się istniejącymi już w edukacji polskiej rozwiązaniami, ograniczyli ilość nauczanych przedmiotów w I etapie edukacyjnym (klasy I-III) – do nauczania zintegrowanego; w II etapie edukacyjnym (klasy IV-VI) – do języka polskiego, historii i przyrody; w III etapie edukacyjnym (gimnazjum) – do języka polskiego, historii, wiedzy o społeczeństwie i geografii. Uznali tym samym, biorąc także pod uwagę niebezpieczeństwo przeciążenia ucznia dużą ilością nauki oraz własne

ograniczenia budżetowe, że pozostałe przedmioty obowiązujące w polskim systemie edukacji, mimo występujących różnic programowych, uczeń będzie musiał opanować samodzielnie, tj. z pomocą rodziców, ale bez wspomagania przez platformę edukacyjną.

Jako pomoc w tym zakresie uczeń otrzyma zestaw zagadnień (tematów) z danego przedmiotu obowiązujących w programie szkoły polskiej, wymagania edukacyjne oraz zestaw pytań i zadań z całego materiału, które będą obowiązywać przy egzaminie klasyfikacyjnym.

Nauczyciele zaangażowani w projekcie posiadają pełne kwalifikacje zgodne z polskim prawem oświatowym oraz przeszli specjalistyczne szkolenie z tworzenia materiałów edukacyjnych na platformie e-learningowej, potwierdzone certyfikatem.

Ich zadanie polega na redagowaniu treści przeznaczonych dla rodziców i uczniów, umieszczaniu ich na internetowej platformie edukacyjnej, a w razie potrzeby organizowaniu indywidualnych wideo-spotkań on-line.

W przypadku materiałów edukacyjnych dla klas I-VI szkoły podstawowej, nauczyciel kieruje je w całości do rodziców. Materiał podzielony jest na 38 jednostek lekcyjnych (tygodni), każda część zawiera dodatkowo istotne uwagi metodyczne ułatwiające m.in. korzystanie z podręcznika, sposób opanowania trudniejszych zagadnień oraz pytania kontrolne. Ma to ułatwić rodzicom planowanie procesu nauczania, kontrolowanie poziomu opanowania materiału oraz nabytych przez dziecko umiejętności.

W przypadku, gdy nauczanie skierowane jest do uczniów gimnazjum, nauczyciel –redaktor kieruje zapisywane przez siebie treści bezpośrednio do ucznia. Rodzice przejmują tutaj rolę opiekunów kontrolujących regularność pracy i postępy swoich dzieci.

Nauczyciele, zatrudnieni w wybranych partnerskich szkołach o uprawnieniach szkoły publicznej, uczestniczą w przygotowaniu egzaminu klasyfikacyjnego, który zgodnie z polskim prawem oświatowym jest warunkiem promocji do następnej klasy i otrzymania świadectwa jej ukończenia.

Twórcy przedstawianego projektu są przekonani, że w obliczu obowiązującego prawa oświatowego i istniejącego poziomu techniki internetowej, możliwe jest przeprowadzanie egzaminów klasyfikacyjnych w formie wideokonferencji wspomaganą przez specjalistyczne narzędzie internetowe. W tej sprawie zgłosiliśmy niedawno chęć współpracy z pracownikami naukowymi tut. Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie.

Warto podkreślić, że w dniu 4 marca 2008 roku, został przeprowadzony przez Wyższą Szkołę Humanistyczno-Ekonomiczną w Łodzi, próbny egzamin zewnętrzny dla gimnazjalistów z kl. III za pomocą Internetu. Wypowiadający się w tej sprawie na łamach dziennik.pl kierownik ds. Procedur Egzaminacyjnych dr Tadeusz Mosiek zaznaczył: *Nie możemy tkwić w miejscu. Chcemy, by egzaminy były przeprowadzane w sposób najbardziej dogodny dla uczniów. Ale nie mogę zadeklarować, że np. za rok wszyscy uczniowie będą egzaminowani drogą internetową [Egzamin przez Internet, 2008].*

Warunkiem ukończenia szkoły podstawowej i gimnazjum jest także przystąpienie ucznia szkoły podstawowej do sprawdzianu w klasie VI, a ucznia gimnazjum – do egzaminu w klasie III.

Szkoły Internetowe Libratus podejmują starania o zwolnienie swoich uczniów z egzaminów zewnętrznych, z uwagi na obiektywne trudności organizacyjne,

uniemożliwiający stawienie się ucznia na egzamin o ściśle określonej porze i miejscu w polskiej szkole. Będziemy dążyć do stworzenia naszym uczniom podobnych warunków, jakie mają uczniowie Zespołu Szkół na Solcu, którzy są zwolnieni z tych egzaminów.

Na zakończenie naszej prezentacji Szkoły Libratus serdecznie zapraszają do współpracy w tym projekcie szkoły podstawowe i gimnazja z uprawnieniami szkół publicznych, społeczne szkoły sobotnie, a także nauczycieli wrażliwych na los polskiej emigracji oraz wolontariuszy.

Podsumowanie

Projekt pod nazwą „Nauczanie domowe wspomagane e-edukacją dla dzieci emigrantów polskich” wychodzi naprzeciw potrzebom obywateli polskich, którzy przebywają czasowo lub na stałe poza Polską i chcą kształcić swoje dzieci w bezpłatnym systemie szkoły polskiej.

Proponowany w projekcie system edukacji daje możliwość kształcenia dziecka w systemie polskiej szkoły w trybie spełniania obowiązku szkolnego poza szkołą, zgodnie z polskim prawem oświatowym: *Systematyczne przyswajanie obowiązujących treści oraz przystąpienie do egzaminu klasyfikacyjnego, w trybie spełniania obowiązku szkolnego poza szkołą, daje możliwość promowania ucznia i ukończenia szkoły* [art. 16 ust. 8-14 ustawy o systemie oświaty].

Oryginalność rozwiązań przyjętych w projekcie zakłada wsparcie rodziców uczących swoje dziecko treściami – odpowiednio przygotowanej przez nauczycieli – fachowców – platformy edukacyjnej, do której rodzice mają indywidualny dostęp. Rodzice mogą skorzystać także z udzielanych w odrębnym trybie, odpłatnych lekcji on-line.

Specjalnym uzupełnieniem projektu jest udział poradni psychologiczno-pedagogicznej, do której zadań należy także pomoc w rozwiązywaniu trudnych problemów wychowawczych i edukacyjnych.

Bibliografia

Aneks do Uchwały Polskiej Akademii Umiejętności z dnia 20 marca 2010.

<http://pau.krakow.pl/index.php/Nowa-polska-diaspora.html> [dostęp 01.05.2010]

Castells M.: *Społeczeństwo sieci*. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2007

Egzamin przez Internet. Dziennik.pl, 04.03.2008

Informacje nt. możliwości skorzystania z tzw. nauczania domowego w Polsce przez dzieci obywateli polskich przebywających poza granicami kraju.

<http://www.polska-szkola.pl/mod/forum/discuss.php?d=777> [dostęp 01.05.2010]

Morbitzer J.: *Interakcja człowiek-Internet – refleksje pedagogiczne*. [W:] *Współczesne problemy kształcenia na odległość*. Red. nauk. T. Lewowicki, B. Siemieniecki. Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2008

Podstawa Programowa dla uczniów polskich uczących się za granicą. http://www.polska-szkola.pl/file.php/1/moddata/forum/40/1109/Podstawa_programowa_projekt.pdf [dostęp 08.06.2010]

Program rozwoju oświaty polskiej za granicą i oświaty polonijnej na lata 2009-2011.
http://www.polskaszkoła.lt/files/plan_dzialan_projekt.pdf [dostęp 01.05.2010]

Raport o sytuacji Polaków i Polonii za granicą 2009.
http://www.msz.gov.pl/files/docs/polonia/Raport_PPG.pdf [dostęp 08.06.2010]

Uchwała Polskiej Akademii Umiejętności z dnia 20 marca 2010.
<http://pau.krakow.pl/index.php/Nowa-polska-diaspora.html> [dostęp 01.05.2010]

Ustawa o systemie oświaty z dnia 7 września 1991 roku z późniejszymi zmianami.
Dz. U. Nr 95, poz. 425